

ዳኞች፡- ጊሩት መለሰ

ተሻገር ገ/ስላሴ

ታፈሰ ይርጋ

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

አመልካቾች፡- 1ኛ. አቶ ፍሰሐ ዓባይ

2ኛ. ወ/ሪት ህይወት የሰራው

ጠበቃ አቶ ሰለሞን ደምሴ

ተጠሪ፡- የገቢዎችና ጉምሩክ ዓ/ሕግ አቶ ገ/አግዛብሔር ሙናቸው ቀረቡ

መዝገቡ የተቀጠረው ለምርመራ ሲሆን፤ መርምረን ፍርድ ሰጥተናል።

ፍ ር ድ

ይህ የሰበር መዝገብ ሊቀርብ የቻለው በአመልካቾች ላይ በቀረበው የወንጀል ክስ ጉዳይ በየደረጃው ባሉት ፍ/ቤቶች ጉዳዩ ሲታይ ቆይቶ በፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት በይግባኝ ተመልክቶ በሰጠው የመጨረሻ ውሳኔ ላይ አመልካቾች ቅር ተሰኝተው የሰበር አቤቱታ በማቅረባቸው ነው።

የጉዳዩም አመጣጥ ባጭሩ እንደሚከተለው ነው። የገቢዎችና ጉምሩክ አቃቤ ሕግ በአመልካቾች ላይ ያቀረበው ክስ አመልካቾች የተጨማሪ እሴት ታክስ አዋጅ ቁጥር 285/94 አንቀጽ 56/1/ እና እንደተሻሻለው አንቀጽ 22/1/ እና መ/ለ/1/ ላይ የተመለከተውን በመተላለፍ ያለተጨማሪ እሴት ታክስ ግብይት ፈጽመዋል። የሚል ሲሆን፤ አመልካቾች ይህንኑ የወንጀል ድርጊት አልፈፀምንም በማለት ክደው በመከራከራቸው ክርክር ቀጥሎ ሁለቱም ወገኖች በየፊናቸው ማስረጃ አቅርበው አሰምተዋል።

የስር የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤትም በኮ/መ/ቁ. 144285 ግንቦት 18 ቀን 2001 ዓ.ም በዋለው ችሎት ጉዳዩን መርምሮ ሁለተኛ አመልካች ያለተጨማሪ እሴት ታክስ ግብይት ስለመፈጸሟ የተረጋገጠ ሲሆን፤ አንደኛ አመልካች

የንግድ ድርጅቱ ላለቤት እንደመሆናቸው ግብይት ያለደረሰኝ እንዳይከናወን አስፈላጊውን ጥንቃቄ ባለማድረጋቸው በሰራተኛ ለተፈፀመው ድርጊት ኃላፊነት አለባቸው በማለት በሁለቱም ላይ የጥፋተኝነት ውሳኔ ሰጥቷል።

በቅጣት ረገድም የግራ ቀኝ የቅጣት አስተያየት ካገናዘበ በኋላ 1ኛ ተከላሽ በብር 20,000.00(ሃያ ሺ ብር) እና በ1(አንድ) ዓመት እስራት ሁለተኛ አመልካች በብር 10,000.00 (መቶ ሺ) ብር እና በ1(አንድ) ዓመት እስራት እንዲቀጡ ወስኗል።

በዚህ የጥፋተኝነትና የቅጣት ውሳኔ አመልካቾች ለፌ/ከፍተኛ ፍ/ቤት የይግባኝ አቤቱታ በማቅረባቸው ፍ/ቤቱም ጉዳዩን ተመልክቶ የአሁን አንደኛ አመልካች በተፈፀመው ድርጊት ቀጥተኛ ተሳትፎ የነበረው ስለመሆኑ በማስረጃ ስላልተረጋገጠ በነፃ ይሰናበታል በማለት ሲወስን፤ከጠቅላይ ፍ/ቤት የውሳኔ ግልባጭ ላይ መረዳት፣ እንደሚቻለው የሥር የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በአመልካቾች ላይ የተሰጠው የእስራት ቅጣት አንሷል በማለት አቅርቦት የነበረው የይግባኝ አቤቱታ ተቀባይነት ሳያገኝ ቀርቷል።

የከፍተኛው ፍ/ቤት በይግባኝ ደረጃ በጥፋተኝነትም ሆነ በቅጣት ረገድ በሰጠው ውሳኔ የገቢዎችና ጉምሩክ ዓቃቤ ሕግ ሁለተኛ የይግባኝ አቤቱታ ለፌ/ጠቅላይ ፍ/ቤት በማቅረቡ፤የጠቅላይ የፍ/ቤቱ ሁለቱም ወገኖች ክርክር ካዳመጠ በኋላ በወ/ይ/መ/ቁ. 51336 የካቲት 05 ቀን 2002 ዓ.ም በዋለው ችሎት በጥፋተኝነት ውሳኔ አሰጣጥ በኩል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በአንደኛ አመልካች ላይ የሰጠውን የጥፋተኝነት ውሳኔ ከፀና በኋላ በቅጣት አጣጣል ረገድ አመልካቾች ጥፋተኛ በተባሉበት ድንጋጌ ሥር ከተመለከተው ዝቅተኛ የቅጣት መነሻ ቦታች ለመውረድ የሚያበቃ ህጋዊ ምክንያት አልተገኘም በማለት የገንዘብ መቀጮውን ሳይነካ ሁለቱም አመልካቾች እያንዳንዳቸው በሁለት ዓመት እስራት እንዲቀጡ በማሻሻል ወስኗል።

የሰበር አቤቱታ የቀረበውም ከዚህ በላይ በተመለከተው አኳኋን የፌ/ጠቅላይ ፍ/ቤት የሰጠው የጥፋተኝነት እና የቅጣት ውሳኔ መሰረታዊ የሕግ ስህተት የተፈፀመበት በመሆኑ ሊታረም ይገባል በማለት ዝርዝር ቅሬታ በማቅረባቸው ነው።

ለዚህም የሰበር ቅሬታ ተጠሪ የገቢዎችና ጉምሩክ አቃቤ ሕግ መልስ እንዲሰጥበት ተደርጎ በሰበር ደረጃ ግራ ቀኝ የጽሑፍ ክርክራቸውን አቅርበዋል።

እኛም ጉዳዩን መርምረናል።

1ኛ. አመልካች ያለተጨማሪ እሴት ታክስ ግብይት ተፈጽሟል በተባለበት ጊዜ በተፈፀመው አድራጎት ተሳትፎ የነበረው ስለመሆኑ በማስረጃ የተረጋገጠ ጉዳይ አይደለም። የአንደኛ አመልካች የጥፋተኝነት መሰረት ሆኖ የተያዘው በአድራጎቱ የተነሣ ለፈፀመው ጥፋት ሳይሆን በአዋጅ ቁጥር 285/94 አንቀጽ 56/1/ እንደተመለከተው ድርጅቱ አዋጁን በመተላለፉ ስለፈፀመው ጥፋት ተተክቶ ተጠያቂ ሊሆን በመቻሉ ነው በዚህ መሰረት ከተጠያቂነት ለመዳን የሚቻለው በአዋጅ ቁጥር 285/94 አንቀጽ 56/3/ የተመለከቱትን ሁኔታዎችን ለማስረዳት የተቻለ እንደሆነ ብቻ ነው። በዚህ ረገድ በመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤትም ሆነ በጠቅላይ ፍ/ቤት የውሳኔ ሐተታ እንደተመለከተው ይህ ስለመሆኑ አንደኛ አመልካች ሕጉ የጣለበትን ግምት ለማስተባበል የሚያስችል የመከላከያ ማስረጃ አልቀረም። በአዋጁ አንቀጽ 56/1/ “...አንድ ድርጅት...” የሚለውን አባባል ከአንቀጽ 56/4/ ድንጋጌ ሥራ አስኪያጅ የሚለው አባባል ለየትኞቹ ድርጅት የሚለውን ጥያቄ ሊያስነሳ እንደሚችል የተረዳን ቢሆንም በአዋጁ መግቢያ “ትርጓሜ” ለሚለው አንቀጽ 2/5/ እና 2/11/ ጋር አገናዝቦን ስንመለከተው ድርጅት ማለት በሽርክና ማህበር በኩልና እና በሰዎች ህብረት ላይ ብቻ ተወስኖ የሚቀር ሆኖ አይታይም።

ሁለተኛ አመልካችንም ቢሆን ድርጊቱ በተፈፀመበት ጊዜ ቦታ ተገኝታ ከፈፀመችው ካደረገችው እና ከተናገረችው አድራጎት አንፃር በድርጊቱ አፈፃፀም ቀጥተኛ ተሳትፎ ስለመሆኑ በበቂ ማስረጃ የተረጋገጠ ሆኖ አግኝተነዋል።

በዚህ ሁሉ ምክንያት በሥር ጠቅላይ ፍ/ቤት የጥፋተኝነት ውሳኔን አስመልክቶ የተሰጠው ዳኝነት መሰረታዊ የሕግ ስህተት የተፈፀመበት ሆኖ አላገኘውም።

በሌላ በኩል የጠቅላይ ፍ/ቤት በተጠሪ ይግባኝ መነሻ በአመልካቾች ላይ ተጥሎ የነበረውን የአንድ ዓመት እስራት ወደ ሁለት ዓመት እስራት ለውጦ በማሻሻል ሊወሰን የቻለው በወንጀል ሕግ አንቀጽ 82/1//ሀ/ ከተመለከተው ዝርዝር የቅጣት ማቅለያ ምክንያቶች አንዱ የሆነው የጥፋተኛው የዘወትር ጠባይ መልካም መሆን ብቻውን እንደ ቅጣት ማቅለያ ሊወሰድ አይችልም። የዘወትር ጠባይ መልካም መሆን ብቻ ሳይሆን ያጠፋውም በእውቀት ማነስ፣ ባለማወቅ፣ በየዋህነት ወይም ባልታሰበና ድንገተኛ አጋጣሚ እንደሆነ ጭምር መሆን ይገባዋል። በዚህ ድንጋጌ የዘወትር ጠባይነትና የአፈፃፀሙን ሁኔታም “እና” በሚለው ምፃሃረ ቃል መያያዙ ሁለቱም ሁኔታዎች ድርብ የቅጣት ማቅለያ ማሟያ ምክንያቶች መሆናቸውን አመልካች ነው የሚለውን በመያዝ እንደሆነ ከመዘገቡ ግልባጭ ተረድተናል።

ይሁን እንጂ ቅጣትን የማቅለልና ለቅጣት ነፃ የማድረግ ደንብን አስመልክቶ በተመለከተው የሕግ ክፍል በወ/ሕ/ቁ. 179 ላይ “ፍርድ ቤቱ በዚህ አንቀጽ መሰረት ቅጣትን ለማቅለል እንደሚችል በሕግ በተደነገገ ጊዜ ሁሉ.....” ለሚለው አነጋገር “በሕግ በተደነገገ ጊዜ ሁሉ....” የሚለው ሐረግ ስለቅጣት ማቅለል በወ/ሕ/ቁ. 82/1//ሀ/ የተመለከተው ድንጋጌ ብቻ ሳይሆን ከቅጣት አወሳሰን ጋር ተያያዥነት ያላቸውን ስለቅጣት አጣጣል አግባብነትና ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር አጣቅሶ ማየት እንደሚያስፈልግ አመልካች ነው።

ከዚህም አኳያ በወ/ሕግ ቁጥር 88/2/ ቅጣት ሊወሰን የሚገባው የወንጀል አድራጊውን ያለፈ የሕይወት ታሪክ ከግምት ውስጥ በማስገባት እንደሆነ መደንገጥ አንድ አጥፊ ወንጀሉን እስካደረገበት ጊዜ ድረስ የዘወትር ጠባይ መልካም የነበረ መሆኑ እስከተረጋገጠ ድረስ ለቅጣት ማቅለያነት የማይወሰድበት ምክንያት አይኖርም። ይህም ሁሉ ታልፎ በወንጀል ሕግ ቁጥር 82/1//ሀ/ የተመለከተው የቅጣት ማቅለያ ወጥነት ያለው የተጣመረ ምክንያት ነው እንኳ ቢባል በሥር ፍ/ቤቶች የቅጣትን አስተያየት አስመልክቶ በግራ ቀኙ በየደረጃው ከተደረጉት ክርክሮች፣ ከድርጊቱ አፈፃፀም ወንጀሉን ላቋቋመው ድንጋጌ ወይም ሕግ ጋር ሁሉ ተገናዝቦ ሲታይ በዚህ አከራካሪ በሆነው ድንጋጌ “እና” ከሚለው ቀጥሎ ካሉት ወይም በሚል ምሕጻረ ቃል ከተያያዙት አንዱን ምክንያት ቢሆን እንኳ አመልካቾች አላሟሉም ማለት የሚቻል ሆኖ አልተገኘም። በዚህም የተነሣ ቅጣቱ በመደበኛ የቅጣት ማቅለያ ደንብ መሰረት ማውረድ አይገባም የሚለውን ታሳቢ በማድረግ አመልካቾች ጥፋተኛ በተባሉት ድንጋጌ ሥር የተመለከተውን መነሻ የሁለት ዓመት እስራት የፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት መጣሉ/መወሰኑ የቅጣት አጣጣል ሥርአትን የተከተለ ሆኖ አላገኘውም።

ው ሳ ኔ

1. በቅጣት አወሳሰን ረገድ ላይ ብቻ የፌ/ጠቅላይ ፍ/ቤት በወ/ይ/መ/ቁ. 51336 የካቲት 05 ቀን 2002 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ ተሻሽሏል። በዚህ ረገድ የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በክ/መ/ቁ. 144285 ግንቦት 18 ቀን 2001 ዓ.ም የጣለው ቅጣት ፀንቷል።
2. አመልካቾች በመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ውሳኔ እንደተገለጸው አንደኛ አመልካች በብር 20,000.00(ሃያ ሺህ ብር) እና በአንድ ዓመት፣ ሁለተኛ አመልካች በብር 10,000 (አስር ሺህ ብር) እና በአንድ ዓመት እስራት ይቀጣሉ በማለት በወ/መ/ሕ/ሥ/ሥ/ቁ. 195/2/ለ/2/ መሰረት አሻሽለን ወስነናል። ለፌዴራል ማ/ቤቶች ይፃፍ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ቤ/ኃ